

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

УДК 327.8(73:51)**АҚШ ЖӘНЕ НАТО-НЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ МҮДДЕЛЕРІ****Нұрмаханова Әлия Шамитдинқызы**

Аймақтану мамандығының 4 курс студенті,

Л.Н.Гумилев ат. ЕҰУ, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі - Б.Қ.Қилыбаева

Орталық Азия Вашингтон мен Альянстың стратегиялық тірек пункті функциясын атқаруда. НАТО осы арқылы АҚШ пен Еуропалық Одақ (ЕО) мүдделеріне аймақта күштер тепе-теңдігін құруда және біршама деңгейде халықаралық терроризмнің қаупін төмендетуде. Аймақтағы әскери қатысуын НАТО өзінің аймақ елдерімен жан-жақты саяси ынтымақтасты орнату арқылы нығайтуда. Осы арқылы, аймақтағы жалпы жағдайды дамыту контекстінде, мақсатты түрде Альянс қызметінде Орталық Азияға қатысты нақты әскери-саяси стратегия болжамдануда [1,65 б.].

Орталық Азия аймағындағы АҚШ іс-қимылын сараптай келе, антитеррорлық операция барысында қалыптасқан АҚШ пен НАТО үшін қолайлы әскери-саяси жағдайды Орталықазиялық аймақ елдерімен қарым-қатынастарды жан-жақты нығайту үшін пайдалану, басқа сыртқы күштер, ең алдымен Ресей және Қытайдың Орталық Азияға қатысты ұстанымының өрісін бақылап, АҚШ пен НАТО мүдделеріне қарсы бағыттай алмайтындай шарттар жасау, АҚШ және НАТО қарулы күштеріне пайдалануға берілген әскери базаларды кеңейту және жаңарту мен аймақта қосымша әскери объектілер алу Бүгінде НАТО дамуын халықаралық терроризммен күрес және дағдарысқа қарсы реттеуге негізделген стратегиялық басымдықтардың трансформациясымен сипаттауға болады АҚШ-тың экс Президенті Билл Клинтон тұсында НАТО жаңа стратегиясы қабылданды. НАТО бірден-бір аймақтық және ғаламдық қауіпсіздікке жауап беретін ұйым ретінде трансформацияланды. Құрылымдық жағынан өзгерді. Идеологиялық догмадан бас тартты. Осы ұйымға кіруге ұсыныс білдіруші елдерге жол ашылды, оларды қаржыландырды. Қазір НАТО қызметінің аясы кеңейді, әскери ғана емес, ғылыми,гуманитарлық мәселелермен де айналысады. 2004 жылы Стамбул саммитінде НАТО елдері Орталық Азия аймағын Альянс мүдделері мен Еуразияда тұрақтылықты қамтамасыз етуде стратегиялық маңызға ие аймақ ретінде анықтады. Орталық Азия аймағына әскери қатысу 2001 жылы Ауғанстандағы антитеррорлық операция аясында жүзеге асырылды. Талибтерге қарсы әскери қимылдардың қорытынды кезеңінен кейін НАТО басшылығы Ауғанстанда бейбітшілік пен тұрақтылықты қамтамасыз етуге міндетін алды. Орталық Азияға қатысты жобалардың ұзақ мерзімділігі НАТО-ның арнайы өкілі ретінде және қауіпсіздік саласындағы ынтымақтастық пен әріптестік мәселелері бойынша Бас хатшы көмекшісінің орынбасары лауазымын қатар байланысты атқаратын – Роберт Симмонстың тағайындалуы дәлел болады. Бүгінде әріптес -мемлекеттер «Бейбітшілік жолындағы әріптестік» бағдарламасы шеңберінде үш топқа бөлінеді: Батыс Еуропа мемлекеттері – Австрия, Финляндия және Швеция, Балқан мемлекеттері және Орталық Азия мен Кавказ мемлекеттері, алайда барлық әріптес-мемлекеттер арасында арнайы өкіл тек Орталық Азия және Кавказға белгіленді. Альянс басшылығының пікірінше ұйымның Орталық Азиядағы тікелей қатысуы аймақ елдеріне қауіпсіздік құрылымдарын жаңартуға, атап айтқанда, Солтүстікатлантикалық одақ тәжірибесіне сәйкес қарулы күштерді тұтас қамтитын реформалар өткізуге мүмкіндік туғызады, нәтижесінде мына мақсаттарға қол жеткізіледі: ұлттық қорғаныс жоспарлау және бюджеттерді жоспарлауда ашықтық; қорғаныс күштерін

бақылауды қамтамасыз етуі; ұлттық конституция қағидаларын ескере отырып БҰҰ мен ЕҚЫҰ аясында өткізілетін операцияларға демеу көрсету; бітімгершілік операциялары, іздеу және құтқару, гуманитарлық және басқа да операциялар өткізуге даярлықты жоғарылату үшін бірлескен жоспарлау, жауынгерлік дайындық пен оқулар өткізу мақсатында әскери салада НАТО-мен ынтымақтастыққа негізделген қарым-қатынас орнату. НАТО біртіндеп Қытай мен Ресейдің дәстүрлі ықпал ету белдеуіне ене бастағаны маңызды дерек. Оның үстіне одақтың Шығысқа қарай кеңеюі қандай болмасын қайшылықсыз жүзеге асуда және Ресей мен Қытай бұл үрдіске қарсы тұра алмайды, себебі әскери қатысу халықаралық нормаларға, терроризммен күрес бағдарламасы және Орталық Азия елдері келісіміне сай жүзеге асырылып жатыр. Ресей де мен Қытай да заманауи қауіп-қатерлерге ынтымақтастықсыз қарсы тұру мүмкін еместігін түсінуде, НАТО-ға деген көзқарастың өзгеруі сондықтан да.

Өткен ғасырдың тоқсаныншы жылдарының басынан АҚШ посткеңестік кеңістіктегі өзінің геосаяси, геоэкономикалық, тіпті геостратегиялық мақсаттарына жету үшін Ресейге қарсы саяси блоктарды қалыптастыру үдерісін бастады. Осыған байланысты Тербо доктринасы пайда болды, кіші Буштың да, үлкен Буштың да саясаты соған бағытталды. Яғни, 18 жылдың ішінде проамерикандық саясатты қолдайтын белгілі мемлекеттердің деңгейі қалыптасты деп айтуға болады.

Ауған соғысын Кеңес Одағының көп шығындармен нәтижесіз аяқтауы АҚШ үшін үлкен жетістік болды. Соғыс аяқталғаннан кейін АҚШ үкіметі моджаһедтерге көмек беруін тоқтатқанымен, Ресейдің Тәжікстандағы әскери құрамасын ескеріп Ауған мәселесін бақылаумен болды. Жағдай біршама тынышталғандай болғанымен Түркияда Ислам партиясының, Ауғанстанда исламдық топтардың күшейіп кетуі Орталық Азияға «Ислам әлемінің» кері әсері АҚШ-ты алаңдата бастады.

Территориялық тұрғыдан алшақ жатқанымен Орталық Азия АҚШ үшін стратегиялық маңызды аймақ. Орталық Азия ең алдыменмен – энергетика саласында, экономикалық байланыстар орнату тұрғысынан үлкен әлеуетке ие. Әсіресе бай пайдалы қазбалары мен мұнай-газы және Ресей мен Қытай, «Ислам әлемі» аралығындағы транзиттік дәліз екендігі осыған дәлел.

АҚШ-тың артында НАТО тұр. Джоан Хопкинс университетінің Орталық Азия және Кавказды зерттеу институтының басшысы, профессор Ф.Старр «Үлкен Орталық Азия» деген жобаны ұсынған еді. Бұл жобаның басты мақсаты - Орталық Азия деген ұғымды кеңейту. Яғни, бұл аймақтың географиялық ауқымын ұлғайту арқылы оған Ауғанстан, Иран және Қытайдың Шыңжаң Ұйғыр автономиялық өлкесін кіргізу. Сөйтіп аймақтағы елдердің жауапкершілігін күшейту көзделген. Бұл бір жағынан дұрыс. Бұл арада Үлкен Орталық Азияны құру арқылы АҚШ өзінің стратегиялық жоспарын орындауды көздейді. Сондықтан да соңғы кездерде НАТО, әсіресе, Ауғанстандағы мәселеге байланысты Орталық Азия мемлекеттеріне, оның ішінде Қазақстанға өз ықыласын арттыруда. Қазақстан бұған дейін де НАТО-мен жалпы стратегиялық әріптестік орнатып, бірлесіп лаңкестік күштерге қарсы тұру және 1994 жылдардан бастап Бейбітшілікті сақтау бағдарламаларына қатысуда. Жалпы, НАТО сияқты үлкен әскери, саяси блокпен ынтымақтастығымызды, серіктестігімізді дамытуға біз де мүдделіміз. Бірақ бұл Қазақстан НАТО-ға мүше болады деген сөз емес.

1996 жылы 4 қарашада Алматыда бас қосқан Қазақстан, Өзбекстан, Қырғызстан және Тәжікстан Президенттері мен Ресей Федерациясының премьер-министрінің Ұжымдық Қауіпсіздік Келісімі саммитінде Ауғанстандағы тайпааралық қақтығыстардың ушығуы «Орталық Азия мен Достастық елдерінің ұлттық мүдделері мен мемлекеттік қауіпсіздігіне кері әсерін тигізеді» дей келе, «Ауған жанжалының ТМД елдері аймағына өтіп кетуі, қатты қарсылыққа ұшырайды және Ташкентте 1992 жылы 15 мамырда қол қойылған Ұжымдық Қауіпсіздік Келісімінің 4 бабына сәйкес қарсы соққы беріледі» деп қорытынды жасалған болатын [2].

2002 жыл 20 қыркүйекте Дж. Буш әкімшілігінде «АҚШ-тың ұлттық қауіпсіздік стратегиясы» қабылданды. Стратегия былай басталады: «Бүгінде Құрама Штаттары

теңдессіз әскери әлеует пен күшті экономикалық және саяси ықпалға еге». Бұл мәліметке ешкім де шүбә келтірмесе керек. Біріншіден, бұл мәлімдеме «әлеуеті күшті қарсыластарының АҚШ дәрежесіне қатарласуы мен асып кетуін болдырмайтындығын» білдіреді. Екіншіден, сыртқы елдерге шығу мүмкіндігі «АҚШ-тың мықты қарулы күштерінің шетелдерде болуы, әлемдегі бірнеше стратегиялық маңызды аймақтарда бейбіт өмірді қамтамасыз етуге, сондай-ақ тұрақсыздықпен күрес және қауіпсіздік саласындағы алдымызда тұрған көптеген мәселелерді шешу үшін АҚШ Батыс Еуропа, Солтүстік-Шығыс Азия және басқа да ұзақ шетелдерде әскери базасын орнатуы керек» дегенді білдіреді. Үшіншіден, бұл мәлімдеме «зұлымдық ошақтарын» бұғауда ұстау үшін қажет. Тек қана аталған елдер емес, «жаппай қырып-жою қаруын жасауға ғылыми-техникалық потенциалы мен материалы бар елдер» де бұған қосылады. Тәуелсіз елдердің территорияларына кіру сөз болғанда, стратегияда «жаудың шабуыл жасаған уақыты мен тұрақты жайы белгісіз болғанның өзінде» АҚШ әскерлері «мемлекеттің мүдделері мен өз міндеттерін ескере отырып, өз бетінше әрекет ете алады делінген. Бұл АҚШ-тың ұлттық мүдделері жайлы сөз болғанда ешқандай да келісімге келмейтіндігін білдіред [3,19 б.].

Збигнев Бжезинский алып Еуразия континентін «Ұлы шахмат тахтасына» теңейді. Жұмыр жердің қазба, қазына байлықтарының үлкен бөлігі осы континентте шоғырланған. Демек, ендігі әлемдік саяси тартыстар мен мүдделер қақтығысы осы континент үстінде өтуге тиіс. «Алдағы уақытта кім осы континентте ықпалын өткізіп, әмірін жүргізе алса, ол әлемге үстемдік етеді» деп түйеді автор. Шахмат тахтасында ойыншылардың болуы заңды құбылыс. Бұлардың ең бастысы бүгінде АҚШ болып отыр. Онан кейін әлемдегі бұрынғы ықпалынан айырылмауға ұмтылатын және әскери қайта қоймаған Ресей мен қазіргі кезде жедел дамып келе жатқан, болашақта АҚШ-тың басты қарсыласына айналатын Қытай тұр. Батыс Еуропадағы Франциядағы Еуро Одақтың жетекші мемлекеті Германияда негізгі ойыншылар қатарына жатады. «Ал Англия мен Жапония АҚШ мүддесіне қатысты ойындарға қатыспауға тиіс, қатысса Америка жағында болады. Сондай-ақ Ұлы Отан соғысында фашизмді насихаттап беті күйген Германия да АҚШ мүддесіне қарсы жеке-дара шықпайды, шықса Францияны алға салып шығады» дейді Бжезинский [4,5 б.].

2014ж. (ISAF) біріккен әскерінің Ауғаныстаннан шығарылуынан кейін жағдай қалай өрбиді. Әр түрлі деректер бойынша Ауғаныстанда 129 469 әскер бар, олардың ішінде АҚШ әскері барлық әскердің 70 пайызын құрайды. Сонымен қатар АҚШ мәлімдемесі бойынша, бұл тек қана құрама әскерлер, ал АҚШ әскері кезекпен белгілі бір уақыт шеңберінде шығарылады. Әскердің шығарылуы бір жақтан Ауғаныстандағы мәселелерді одан әрі қиындатуы мүмкін, нәтижесінде жағдай одан әрі күрделенеді. Ауғаныстандағы биліктің ауысу кезінде келесі мемлекет басшысы кім болатындығы, оның мемлекеттегі ішкі жағдайды қалай реттей алатындығына тікелей қатысы бар. Ауғаныстандағы жағдайдың ушығуына мемлекеттің ішкі топтары арасындағы қарама-қайшылықтан экстремистік және террористік күштердің одан әрі аймақтарға көршілес Өзбекстан мен Тәжікстан арқылы басқа мемлекеттерге таралуы қауіпі айтарлықтай жоғары. ISAF Ауғаныстандағы бас қолбасшыларының бірі генерал Джозеф Данфорд әскердің шығарылуынан кейін «белгісіз және қатерлі фазаға» өтетінін және халықаралық терроризмнің қайта жанданатынын атайды.[6]

Бүгінгі таңда Орталық Азия елдерінің Шанхай ынтымақтастық ұйымы (ШЫҰ) аясында және Солтүстікатлантикалық келісім Ұйымымен (НАТО) ынтымақтастығы ең актуалды сипатқа ие, себебі бұл құрылымдар орталықазиялық халықаралық қатынастардың ішкі жүйесінде қауіпсіздікті қамтамасыз ету саласында өз белсенділігімен ерекшеленеді.

Қолданылған дереккөздер тізімі

1. Шаймергенов Т.НАТО: военно-политическая стратегия в центральной Азии. Позиция России//Центральная Азия и Кавказ, №5(41), 2005
2. Договор Коллективной Безопасности. 2 мая 1992. Ташкент.
3. Сыроежкин К. Наш пароль – сила и лицемерие. //Континент. №23 2002. С.

4. Бжезинский З. Великая шахматная доска. – М., 2000 С.128 .
5. Бұл да сонда.
6. Проблема терроризма может обостриться в регионе после вывода войск из Афганистана - генерал Данфорд- <http://www.apsny.ge/2013/conf/136504142.php>

ӘОЖ 339.924(4:44)

БАТЫС ЕУРОПА ИНТЕГРАЦИЯСЫНДАҒЫ ФРАНЦИЯНЫҢ МАҢЫЗЫ

Сейдахметова Айгерім Ерланкызы

miss-aia@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Халықаралық қатынастар факультеті,

«Аймақтану» мамандығының студенті, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Г.Қ.Бөкешова

Қазіргі таңдағы халықаралық қатынастардағы интеграциялық үрдістер әлемнің даму тенденциясы мен заңдылықтарының негізі болып табылады. ХХІ ғасырда әлемдік және аймақтық мәселелерді бірлесе шешу интеграция мен ғаламдану үрдісінің талабымен байланысты болып отыр, яғни ешқандай мемлекет өз мәселелерін жеке шеше алмайтындығын көрсетіп отыр.

Саяси интеграция түсінігі – бұл қоғамдық мемлекеттік құрылымдардың мемлекет шеңберінде бірігуі. Мемлекетаралық саяси интеграция биліктің жаңа институттарының қалыптасу жолымен жүреді. Әртүрлі зерттеушілердің саяси интеграция теориялары интеграциялық процесс формалары мен мазмұнына қарай өзара ерекшеленеді. Еуропа тарихында алуан түрлі жобалар болды, олардың негізінде еуропалық мемлекеттердің саяси бірігу идеясы жүзеге асты. Әр ғасырда, әр түрлі мақсат қоя отырып, қоғам алдында өздерінің интеграциялық жобаларын ұсынған қайраткерлердің ішінде француз королі Филипп Пьер Дюбуа ХІV ғасыр, Чех королі Иржи Подебрад ХV ғасыр публицист Пьер Жозеф Прудон және жазушы Виктор Гюгоны айтуға болады.

Алайда бұл зерттеушілердің Еуропалық мемлекеттерді біріктіру процессі бойынша барлық ұсыныстары тек теориялық формада қалып, Екінші дүние жүзілік соғысқа дейін тәжірибе ретінде саяси өмірге енбеді. Біріккен Еуропаның құрылуына негіз болған ұлттық суверенитетке приоритетті бағыт негізіндегі ұлттық мемлекеттердегі Еуропалықтардың көңілінен шықпауы болды. Ұлттық мемлекеттерді жақтырмаушылық бірінші дүние жүзілік соғыста үлкен құрбандарға алып келуімен пайда болды. Дәл осы себептер интеграцияның ғылыми мектептерінің қалыптасуы мен Еуропалық мемлекеттердің бірігу жобаларының пайда болуына алып келді. Бұл жаңа әлемдік тәртіп орнату қажеттілігінің дәлелі болды.

Шындығында бүгінгі таңдағы бүкіл әлемді интеграциялық бірлестіктер, одақтар және топтарының жиынтығымен түсіндіруге болады. Соның ішіндегі ең маңызды интеграциялық бірлестік Еуропалық Одақ болып отыр.

Еуропалық интеграция халықаралық үрдістердің дамуына әсер етуші ретінде халықаралық қатынастар дамуының объективті құрылымдық негізі, ал әлемнің саяси жүйесінің маңызды бөлігі болып табылады. Сонымен қатар Еуропалық интеграция бүгінгі таңдағы ең дамыған интеграциялық үрдіс ретінде қарастырылады.

Еуропалық Одақтың “туылған күні” ретінде, яғни бүгіндегі қызмет етуі 1950 жылы 5 мамырда бастау алған. Осы күні Францияның сыртқы істер министрі Робер Шумен, өзінің мемлекетінің атынан, болат пен көмірді қолдану туралы және еуропалық ұйым құруды ұсынды. Нәтижесінде бірінші бірлестік – 1951 жылы 18 сәуірде Еуропа көмір және болат бірлестігі (ЕССC – European Coal and Steel Community) (Париждік келісім) туралы келісімге қол қойды және оны алты мемлекеттің парламенті қолдады: ГФР, Бельгия, Франция, Италия, Люксембург, Нидерланды. Бұл келісім-шарт Еуропадағы өндірілетін көмір, ауыр және жеңіл, темір өнімдерін, машина өнеркәсібін дамытып біріктіру мақсатында жасалынды.